

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber quintus: Virtutem ad beate vivendum se ipsa esse contentam

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TULLII CICERONIS
TUSCULANARVM QUÆSTIONVM,

AD

M. BRUTVM,

LIBER QUINTVS.

VIRTUTEM AD BEATE VIVENDVM SE
IPSA ESSE CONTENTAM.

UIRTUS hic dies, Brute, finem faciet Tusculanarum disputationum: quo die est à nobis ea de re, quam tu ex omnibus maximè probas, disputatum, placere enim tibi admodum: sensi & ex eo libro, quem ad me accuratissime scripsisti, & ex multis sermonibus tuis, virtutem ad be-

atè vivendum se ipsa esse contentam. Quod etiam difficile est probatum, propter tam varia, & tam multa tormenta fortunæ: tale tamen est, ut elaborandum sit, quæ facilius probetur, nihil est enim omnium, quæ in philosophia tractantur, quod gravius, magnificentiusque dicatur. Nam, cum ea cauta impulset eos, qui primi se ad philosophia studium contulerunt, ut omnibus rebus posthabitis, totos se in optimo vitæ statu exquirere, non colerent: profecto spe beate vivendi tantam in eo studio curam, operamque posuerunt. Quod si ab iis inventa, & perfecta virtus est, & si præsidium ad beate vivendum in virtute satis est: quis est, qui non præclare & ab illis positam, & à nobis susceptam operam philosophandi arbitretur? In autem virtus subiecta sub variis, incertosque casus, famula fortunæ est, nec tantarum vitium est, ut se ipsa tueatur: vereor, ne non tam virtutis fiducia nitendum nobis ad spem beate vivendi, quam vota facienda videantur. Equidem eos casus, in quibus me fortuna vehementer exercuit, mecum ipse considerans, huic incipio sententiæ diffidere: interdum & humani generis imbecillitatem, fragilitatemque extimescere. Vereor enim, ne natus, cum corpora nobis infirma & dissidet, usque, & morbos insanabilis, & dolores intolerabilis adiunxisset, animos quoque dederit & corpo-

rum doloribus congruentis, & separatim suis angoribus & molestiis implicatos. Sed in hoc me ipse castigo, quod ex aliorum, 4 & ex nostris fortasse mollitiâ, non ex ipsa virtute, de virtutis robore existimo. ILLA enim, si modo est ulla virtus, quam dubitationem avoculus tuus, Brute sustulit: omnia, quæ cadere in hominem possunt, subter se habet: eaque despectans, casus contemnit humanos: culpaque omnisciens, præter se ipsam, nihil æque ad se pertinet. Nos autem omnia adversa tum 5 venientia metu augentes, tum morose præsentia, rerum naturam, 6 quam errorem nostrum, damnare malimus. Sed & hujus culpa, & ceterorum vitiorum, peccatorumque nostrorum omnia à philosophia petenda correctio est, cujus in sinum cum à primis temporibus ætatis nostra voluntas, 7 fugiumque nos compulisset, his gravissimis casibus in eundem portum, ex quo eramus egressi, magna jactati tempestate confugimus. O VITA philosophia dux, 6 virtutis indagatrix, 8 expultrixque vitiorum? quid non modo nos, sed omnino vita hominum sine te esse potuisset? tu urbes peperisti: tu dissipatos homines in societatem vitæ convocasti: tu eos inter se primo domiciliis, deinde conjugis, tum litterarum, & vocum communione junxisti: tu inventrix legum, tu magistra morum, & disciplina fuisisti, ad te contogimus: te opem petimus: tibi nos, 9 ut antea magna ex parte, sic nunc penitus, totosque tradimus. Est autem unus dies bene, 10 & ex præceptis tuis alius, peccanti immortalitati anteponendus. 11 Cujus igitur potius opibus utamur, quam tuis? quæ & vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti, 12 Ac philosophia quidem tantum abest, ut proinde,

E c e e ac

1. *Est & ex libris.* Intersectum & quod vulgò abest, Vict. Pall. dicitur quart. quint.

2. *Quam ad me à curato suo scripsisti.* Pal. quart. quem ad me tu securus. ceter. Præter se, minus probè.

3. *Interdum & humani generis imbecillitatem.* Ita Vict. cum Pall. sec. uti quart. Variis etiam.

4. *De ipsa se posse molliâ.* Securus est, & Vict. & Lamb. Nonimus: non præter illos Pal. per tert. quart. quint. Var. Fab. vulg. molliâ. sed in præsentia verba Gryphii lib. sic concepit, sed hoc me ipse castigo quod. Quod non omnino veteres, teste Lamb. habent. Non. in verbo castigo legit se hanc in ipse castigo. Ceterum paullo post. Vitæ virtutem virtutem extimescere.

5. *Interdum metu augentes.* Fab. augentes.

6. *Quam errorem nostrum damnare malimus.* Quinque Pal. malimus.

7. *Interdumque nos compulset.* Lamb. ne videtur à Vict. accepisse, accepisset ad. iustitiam illud est præterea in Pall. quatuor, Fab. Vatic. vulg. nos interdumque nos compulset. & in collectionem dicitur scilicet autem quædam Astro.

8. *Expultrixque vitiorum.* Fab. exultrix ita sic exultrix usurpatur ut exultrix est Ovid. dixit Fall. 14. vitium molliâ excepisse igne. Et Vitig. 1. Georg. vitium excepisse per ignem ita videtur ipse Cicero in De Leg. Tam nihil melius in vestigio, quibus ex egressi immoique in te truci ad humanitatem & mirari sumus.

9. *De antea magna ex parte, sic nunc penitus totosque tradimus.* Fab. cod. ut antea magna ex parte te tradimus.

10. *Ex præceptis tuis alius peccanti immortalitati anteponendus.* Transtritur hoc communibus viribus Pall. quinque: ple Lamb. n. in posterione ed. mss. Suff. Vict. verò per totum immortalitati anteponendus alius quidam cod. perpetuati & immo: calidali. ablorde.

11. *Cujus igitur potius opibus utamur, quam tuis?* Pal. sec. cuius igitur opibus magis utamur, quam tuis?

12. *Ac philosophia quidem tantum abest, ut proinde, ac de hominum est vita merita laudetur: in a plerisque neglecta, & multa etiam in posterione.* Totam hanc vicem delectonem, ut est, refinxit ex Vict. Pal. præsec. quart. quint. Var. nam in Fab. est: a plerisque neglecta, a plerisque etiam, vulg. a plerisque neglecta. evanida sunt, cum sententiæ & elegantia detrimere.

ac de hominum est vita merita laudetur, ut à plerisque neglecta, à multis etiam vituperetur, 1 Vituperare et quicquam vitæ parentem, & hoc patricidio se inquinare audeat? & tam impiè ingratus esse, ut eam accuset, quam vereri deberet, etiam si minus percipere potuisset? Sed, ut opinor, hic error, & hæc indoctorum animis offusa caligo est, quod tam longè retrò respicere non possunt: nec eos, 2 à quibus vita hominum instructa primis sit, fuisse philosophos arbitrantur. Quam rem antiquissimam cum videamus, 3 nomen tamen confiteamur esse recens. Nam sapientiam quidem ipsam quis negare potest, non modò esse antiquam, verum etiam nominem? quæ divinaram, humanarumque rerum, tum initiorum, 4 caularamque, cujusque rei cognitione hoc pulcherrimum nomen apud antiquos assequabatur. Itaque & illos septem, qui à Græcis σοφοί, sapientes à nostris & habebantur, & nominabantur, & multis ante sæculis Lycurgum, cujus temporibus Homerus etiam fuisse ante hanc urbem conditam traditur, etiam heroicis ætatibus Ulysses, & Nestorem accepimus & fuisse, & habitos esse sapientis. Nec verò Atlas sustinere cælum, nec Prometheum affixum Caucaaso, nec Itellatum Cephæus cum uxore genero, filia traditur, nisi cælestium divina cognitionem eorum ad errorem fabulæ traduxisset. A quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione studia ponebant, sapientes & habebantur, & nominabantur: idque eorum nomen usque ad Pythagoram manavit ætatem: quem, ut scribit auditor Platonis Ponticus Heraclides, vir doctus in primis, Philonem ferunt venisse, eumque cum Leonte, principe Phlasiorum, doctè, & copiosè disseminasse quædam, cujus ingenium, & eloquentiam cum admiratus esset Leon, quæsiuisset ex eo, quæ maximè arte confideret. at illum artem quidem se scire nullam, sed esse philosophum admiratum Leontem novitatem nominis, quæsiuisset, quinam essent philosophi, & quid inter eos, & reliquos inter esset: Pythagoram autem respondisse, SIMILEM sibi videri vitam hominum, & mercatum eum, qui haberetur maximo ludorum apparatu totius Græciæ celebritate. nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam, & nobilitatem coronæ petunt: 5 alii emendi, aut vendendi quæstu, & lucro ducerentur: esset autem quoddam genus eorum, idque vel maximè ingenium, qui nec placitum, nec lacrum quæterent, sed visendi causa venient, studiosèque perspicere, quid ageretur, & quo modò: item nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex urbe aliqua, sic in hanc vitam ex alia vita, & natura profectos: alios gloria servare, alios pecuniæ: raros esse quosdam, imaginæque omnibus pronihilo habitis, rerum naturam studiosè inveniunt: hos se appellare sapientia studiosos, id est, philosophos: & ut illic liberalissimum esse, spectare, 7 nihil sibi acquirere, sic in vita longè omnibus studiis contemplationem rerum, cognitionemque præstare. Nec verò Pythagoras nominis solum inventor, sed rei eum etiam ipsam amplificator fuit. Qui cum post hanc Phlasiæ sermonem in Italiam venisset, exornavit eam Græciæ, quæ magna dicta est, & privatim, & publicè, præstantissimis & institutis, &

artibus. Cujus de disciplina aliud tempus fuerit fortasse dicendi. Sed ab antiqua philosophia usque ad Socratem, qui Archelaum Anaxagoræ discipulum, audierat, nunquam motusque tractatus, & unde omnia ortu erant, quæve recederent: studiosèque ab his iterum magnitudines, & intervala, cursus acquirebantur, & cuncta cælestia. Socrates autem philosophiam devocavit in cælo, & in urbibus collocavit, 10 & in domos etiam introduxit, & coegit de vita, & moribus, rebusque bonis, & malis quarere. Cujus multiplex ratio disputandi, rerumque varietas, & ingenti magnitudo, Platonis memoria, & litteris consecrata, 11 & plura genera effecit diffinitionum philosophorum, 12 & quibus necesse potissimum confecti sumus, quo Socratem usum arbitramur, ut nostram ipsi sententiam tegeremus, errore alios levaremus, & in omni disputatione, quod esset simillimum veri, quæreremus. Quem morem cum Carneades acutissimè copiosissimeque tenuisset, fecimus & alias sæpe, & nuper in Tusculano, ut ad eam consuetudinem disputarem. Et quæstidui quidem sermonem superioribus ad te perscripsi in libris misimus: quinto autem die, cum eodem loco contedissemus, sic est propositum, de quo disputarem us. *A. Non rectè videtur ad beatè vivendum satè posse virtutem.* M. At hercule Bruto meo videtur: cujus ego iudicium, pace tua dixerim, longè antepono tuo. *A. Non dubito. Nec id nunc agitur, tu illum quantum ames: 13 sed de hoc, quod mihi dixi videri, quale sit: de quo à te disputari volo.* M. Nempe negas ad beatè vivendum satis posse virtutem? *A. Proliis nego.* M. Quid? ad rectè, honestè laudabiliter, postremo ad bene vivendum satis est præsidium virtutis? *A. Certe satis.* M. Potes igitur, aut qui malè vivat, non eum iustum dicere, aut, quem bene fateare, eum negare beatè vivere? *A. Quidni potum?* nam etiam in tormentis rectè, honestè laudabiliter, & ob eam rem bene vivi potest, dum modo intelligas, quid nunc dicam bene: dico enim, constantè graviter, sapienter, fortiter. Hæc etiam in equalium conjunctione, quo vita non adspirat beata. *M. Quid igitur?* solas beata vita, quæso, relinquatur extra otium, hincque careris, cum consansia, gravitas, fortitudo, sapientia reliquæque virtutes rapiantur ad tortorem, nihilque reculent nec supplicium, nec dolorem? *A. Tu, si quid es facturus, nova aliqua conquiras oportet. Ita me minime movent, non solum quia pervulgata sunt, sed multo magis, quia, tamquam levis quædam vira nihil valent in aqua, sic Societorum ista magis guttata, quam pota delecta est. Velut iste chorus virtutum, in equalium impostus, imagines constituit ante oculos eum amplissima dignitate, ut ad eas cursum perferatur, nec eas beata vita à se delectat passura videatur. quem autem animum ab ista prætura imaginibusque virtutum, ad rem, veritatemque traxeris, hoc nudum relinquatur, possitne quis beatus esse, quamdiu torqueatur. Quamobrem hoc nunc quarimus, virtutes autem noli vereri ne expositent, & querantur se à beata vita esse relictas. Si enim nulla virtus prudentia videtur, prudentia ipsa hoc videt, non omnes bonos esse etiam beatos:*

1. Vituperare quodquam vitæ parentem. Videtur vituperare quicquam, inquam vitæ patrem, quod nulli bi patre terra reperit.
 2. A quibus vita hominum instructa primis sit.] Sæ Victor editio, cuiusque quæstiones Pal. quartæ quæstiones, primò sit, ac præ à quibus primò vitæ hominum instructa sit, quintæ instructa primò sit, vult primò sit.
 3. Nomen tamen confiteamur esse recens.] Hoc malimus cum Vict. & Pal. quintæ ita tamen non improbem scripturam pro nomen tamen esse confiteamur.
 4. Causarumque cognoscere copiam.] Genuina lect. Vict. primò, deinde Lamb. recepta: jam amplius in super vacuum comprobata à quatuor Pal. solus quart. pæculum abilectarumque cultus ut que Fab. Variæ. vult. T. d. tam ante cuique que excurbat.
 5. Alii emendi, aut vendendi.] Pall. sec. quart. alii emendi, alii vendendi.
 6. Item nos quasi in mercatus quandam celebritatem.] Non video cur hæc lectio Nonio producta, Lamb. deinde probata, rejicula quibusdam esse debeat: illi sui fastidio suo parcant, saggero auctoritatem Fab. ac Variæ. nam certè vulgarè non potui acquiescere: quæsi in mercatus quandam celebritatem exornavit quæ Pal. tamen quint. quæsi in mercatus quandam celebritatem.

7. Nihil acquirentem.] Pal. quart. adquirentem.
 8. Unde omnia ortu erant, quæve recederent.] Quidam Lamb. teste legi posse potari, reciderent, quod ex Fab. annotavit quoque Gul. el.
 9. Intervalla, cursusque amplexantur.] Ita citat Lang. in l. i. Offic. & habet quoque V. etiam quæsi multi cur non sequerentur, mirum mihi accidit: nam & sic tert. ac Vat. in quart. planè om. Nam. quæsi requirit. Vulg. quæsi abantur.
 10. Etiam dicitur in antroduxit.] Pall. sec. quart. dicitur dicitur dicitur.
 11. Plura genera effecit diffinitionum.] Dil. gebam in crepundis de definitionibus, cujus me non dnm potest: tere potest. ex Pal. sec. ac Pall. tert. quint. Fab. d. diffinitionum, quart. diffinitionum.
 12. Et quibus necesse potissimum confecti sumus.] Satisfecit mihi & Cl. Grut. nostro hæc lectio, quam tamen ut sollicitatem, movere me poterant, septem m. & ed. Vict. in quibus, censentur.
 13. Sed de hoc, quod mihi dixi videri.] Ita Vict. ed. quint. Pall. Vatic. vulg. de abest.

nos; multaque de M. Attilio, Q. Cæpione, M. Aquilio recordatur: beatamque vitam, si imaginibus potius uti, quam rebus ipsis placeat, contentam te in æqualeum retinet ipsa prudentia, negatque et cum dolore, & cruciatu quidquam esse commune. M. Faciliè parior, te isto modo agere, etiam si quum est præscribere mihi te, quemadmodum à me disputari velis. Sed quæro, utrum aliquid actum superioribus diebus an nihil arbitremur? A. Actum verò, & aliquantum quidem. M. Atqui, si ita est, profligata jam hæc & parè ad exitum adducta quaestio est. A. Quo tandem modo? M. Quia motus turbulenti, iactationesque animorum incitata, & impetu inconsiderato elata, rationem omnem repellentes, vitæ beatæ nullam partem relinquunt. quis enim potest mortem aut dolorem metuens quorum alterum sapere adest, alteram semper impendit esse non miser? quid, si idem quod plerumque fit) pauperatatem, ignominiam, infamiam, timorem, debilitatem, cæcitatem: si denique, quod non singulis hominibus, sed potentibus populus inæpè conat, levitatem: potest ea mem esse ququam beatus? Quid, qui non modo ea futura timet, verum etiam fert, sustinet, que præsentia? adde eodem exitum, iustitiam, orbates. Qui rebus his fractus ægritudine eliditur, potest tandem esse non miserius? quid verò illum, quem Libidibus in flammam aut furentem videmus, omnia rabidè appetentem cum inexplebili cupiditate, quoque affluentiis voluptates undique hauriat, eo gravius ardentiusque si identem, nonne rectè miserissimum dixeris? quid elatus ille levitate, in æque lætitia exultans, & temerè gestiens, nonne tanto miserior, quanto tibi videtur beator? ergo, ut hi miseri, sic contra illi beati, quos nulli metus terrent, nulla ægritudines excedunt, nulla libidines incitant, nulla futiles lætities, exultantes languis liquefiunt voluptatibus. Ut maris igitur tranquillitas intellegitur, nulla ne minima quidem sura fluctus commovente: sic animi quietus, & placatus spiritus cernitur, cum perturbatio nulla est, qua moveri queat. Quod si est, qui vim fortunæ, qui omnia humana, & quæ cuique accidere possunt, tolerabilia ducat, ex quo nec timor eum, nec angor attingat: idemque, si nihil concupiscat, nulla efferatur animi inani voluptate, quid est, cur non beatus sit? & si hæc virtute efficiuntur, quid est, cur virtus ipsa per se non efficiat beatus? A. Atqui alterum dici non potest, quin il, qui nihil metuat, nihil angatur, nihil concupiscat, nulla impotenti lætitia efferatur, beati sint: itaque id tibi concedo: alterum autem jam integrum non est: ut superioribus enim disputationibus effectum est, *non enim animi perturbatione sapientem*. M. Nimirum igitur confecta res est, videtur enim ad exitum venisse quaestio. A. Propemodum id quidem. M. Verum tamen 2 mathematicorum ille mos est, non est philosophorum. Nam geometra cum aliquid docere volunt, si quid ad eam rem pertinet eorum, quæ ante docuerunt, id lumant pro concesso, & probato: illud modo explicant, de quo ante nihil scriptum est. Philosophi, quæcumque rem habent in manibus, in eam, quæ conveniunt, congerunt omnia: et si alio loco disputata sunt. Quod si ita esset, cur Stoicus, si esset quaeritum, satisne ad beatè vivendum virtus posset, multa diceret? cui satis esset, respondere, 3 se antè docuif-

se, nihil bonum esse, nisi quod honestum esset: hoc probato, conlequens esse, beatam vitam virtute esse contentam: & quo modo hoc sit consequens illi, sic illud huic: ut, si beata vita virtute contenta sit: nisi honestum quod sit, nihil aliud sit bonum. Sed tamen non agunt sic. Nam & de honesto, & de summo bono separationem libri sunt: & cum ex eo efficiatur, satis magnam in virtute ad beatè vivendum esse vim, nihilo minus hoc agunt separatim. propriè enim, & suis argumentis, & admonitionibus tractanda quæque res est, tanta præsertim, cave enim putes, 4 illam in philosophia vocem emissam clariorem, ullamve esse philosophiæ promissum ubertius, aut majus. Nam quid proficitur? o dii boni! PERFECTURAM se, qui legibus suis parvisset, ut esset contra fortunam semper armatus: ut omnia præsidia haberet in se, bene, beateque vendi: ut esset semper denique beatus. Sed video, quid efficiat. Tantisper hoc ipsum magnè astitimo, quod pollicetur. 5 Nam Xerxes quidem refertus omnibus præmiis, donisque fortunæ, non equitatu, non pedestribus copiis, non navium multitudine, non infinito pondere auri contentus, præmium proposuit, qui invenisset novam voluptatem. 6 Quæ ipse non fuit contentus: neque enim unquam suam invenit libidinem. Nos vellem præmio elicere possemus, qui nobis aliquid attulisset, quo hoc firmius crederemus. A. Vellem id quidem: sed habeo paullulum, quod requiram. ego enim ascientior, eorum quæ posuisti, 7 alterum alteri consequens esse, ut quemadmodum, si quod honestum sit, id solum sit bonum, sequatur beatam vitam virtute confici: sic, si vita beata in virtute sit, nihil esse nisi virtutem bonam. Sed Brutus tuus auctore Aristotele, & Antiocho non sentit hoc. putat enim, 8 etiam si sit bonum aliquid præter virtutem, M. Quid igitur contra Brutum me dicturum putas? A. Tu vero, ut videtur: nam præfinire non est meum. M. Quid cuique igitur consentaneum sit, alio loco. Nam ita mihi & cum Antiocho sæpe, & cum Aristotele nuper, cum Athenis imperator apud eum diversaret, dissensio fuit. mihi enim non videbatur quisquam esse beatus posse, cum in malis esset: in malis autem sapientem esse posse, si essent ulla corporis, aut fortunæ mala. Dicebantur hæc, quæ scripsit etiam Antiochus locis pluribus: virtutem ipsam per se beatam vitam efficere posse, neque tamen beatissimam: deinde ex majore parte plerasque res nominari, etiam si qua pars abesset, ut vitæ, ut validudinem, ut divitias, ut honorem, ut gloriam: quæ genere, non numero cernerentur: item beatam vitam, 9 etiam si ex aliqua parte clauderet, tamen ex multo majore parte obtinere nomen suum. Hæc nunc enucleare non ita necesse est: quomquam non constantissimè dici mihi videntur. Nam & qui beatus est, non intelligit, quid requirat, ut sit beator? (si est enim quod desit, ne beatus quidem est) & quod ex majore parte, 10 unamquamque rem appellari, spectarique dicunt: est ubi id isto modo valeat, cum verò tria genera malorum esse dicant: qui duorum generum malis omnibus urgeatur, ut omnia ad versa sint in fortuna, omnibus oppressum corpus, & confectum doloribus, huic paullumne ad beatam vitam deesse dicemus, non modo ad beatissimam? hoc illud est, Eccc 2 quod

1. Quæ cuique accidere possunt. Hoc præterbat V. et. ed. & Pal. pr. rev. que. M. et. al. quæcumque.
2. Mathematicorum ille mos est, non est philosophorum. Eleganter postpositus, ubi ex quinque Pal.
3. Ut ante docuif. V. et. si ante docuif.
4. Quam in philosophia vocem emissam clariorem. Benè Var. utam à Philofo. in quinque omnis præpositio deest.
5. Nam Xerxes quidem refertus omnibus præmiis. Pal. quart. Præter sic in Catalo. 3. Post magnis adesset, ubi cum tunc. centum Lambin legit, immat. his vultuque dicitur. credo quia 7 præmia non capiebat. Sic Propert. n. ubi in præmia sine. V. et. et. Hinc præmia.
6. Quæ ipse non fuit contentus. Interierunt quidam male fer. uti, quæ ipse non fuit. sed nogo ipsi: si. sic contra omnes libros suis totius Tull. acrum. ac puritatem corrumpere. abrogare istud quoque

Palae Var. ed. V. et.

7. Alteri malis consequens esse. Revocavi lectionem hanc ex emendatissimè ante omnes edit. one Vict. quæ nque Pal. Var. Fab. volgo. 7. alterum evanuit.

8. Etiam si sit bonum aliquid præter. Quatuor Pal. nam in quart. hæc desinat. post etiam si sit bonum aliquid.

9. Etiam si sit bonum aliquid præter. Invito & fremente Anconitano ita legendum, nam licet *ἀνδοξία* & n. mio gentis contradicendū. Radio Decar. a. i. c. 2. observationum in Criticos. L. p. 10. obvertat. contra, tamen & veritas & veritas s. m. o. g. m. librorum conspiciendo plus potest, quam istius Criticorum vestigia. Ita autem habet Pal. tert. quart. Var. Fab. volgo. ex glossis *ἀνδοξία*. in Pal. quint. esse *ἀνδοξία* in Pal. quæ est *ἀνδοξία*. sic. s. m. o. g. m. p. m. & c. h. o. m. s.

10. Unamquamque rem appellari. Quinque Pal. partem.

quod Theophrastus sustinere non potuit. Nam cum straxisset, verbera, tormenta, cruciatus, patriæ eversiones, exilia, orbitates magnam vim habere ad male, misereque vivendum, non est solus elate, & ample loqui, cum humiliter, demisseque sentiret. Quam bene, non quaeritur; constantem quidem certe, laque mihi placere non solet, consequentia reprehendere, cum parva concesseris. Hic autem, elegantissimus omnium philoſophorum, & eruditissimus, non magnopere reprehenditur, cum tria genera dicit bonorum: vexatur autem ab omnibus, primum in eo libro, quem scripsit de vita beata, in quo multa disputat, quamobrem is, qui torqueatur, qui crucietur, beatus esse non possit, in eo etiam putatur dicere, *in vitam, beatam vitam non adſeſcere*. Non usquam id quidem dicit omnino, sed, quæ dicit, idem valent. Possunt igitur, cui concesserim, in malis esse dolores corporis, in malis, naufragia fortunæ: huic suscenſere dicenti, non omnino bonos esse beatos, cum in omnis bonos ea, quæ ille in malis numerat, cadere possint? vexatur idem Theophrastus, & libris, & scholis omnium philoſophorum, quod in Callisthene suo laudat illam sententiam,

Vitam regis fortuna, non sapientia.

Negat ab ullo philoſopho quidquam dictum esse languidius. recte id quidem: sed nihil intelligo dici potuisse constantius. Si enim tot sunt in corpore bona, tot extra corpus, in casu, atque fortuna: nonne consentaneum est, plus fortunam, quæ *domina rerum* sit & externarum, & ad corpus pertinentium, quam consilium, valere? an malum Epicurum imitari, qui multa præclare saepe dicit: quam enim sibi constantem, convenienterque dicat, non laborat. *Laudat tenuem victum*. Philoſophi id quidem; sed si Socrates, aut Anuſthenes diceret, non is, qui si em bonorum voluptatem esse dixerit. Negat, *quemquam su eundem posse vivere, nisi idam honeste, sapienter, iusteque vivat*. Nihil gravius, nihil philoſophia dignius nisi idem hoc ipsum, honeste, sapienter, iuste, ad voluptatem referret. Quid melius, quam fortunam exiguam intervenire sapientibus, hoc isne dicit, qui, cum dolorem non modo maximum malum sed solum malum etiam dixerit, toto corpore opprimi possit doloribus acerrimis, tum cum maxime contra fortunam gloriatur? quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus. *Occupavi, inquit, te fortuna, atque cepi: omnesque aditus tuos interclusi, ut ad me adspirare non posses*. Præclare, si Aristoteli Chius, aut si Stoicus Zeno diceret, qui, *nisi quod turpe esset, nihil malum diceret*. Tu verò, Metrodore, qui omne bonum in visceribus, medullisque condideris; & defineris, summum bonum firma corporis affectione, explorataque spe contineri fortunæ aditus interclusisti? quo modo? isto enim bono jam exſpoliari potes. Atqui his capiuntur imperiti: & propter huiusmodi sententias, istorum hominum est multo rudo. Acute autem disputantis illud est, non quid quisque dicat, sed quid cuique dicendum sit, videre. Velut in ea ipsa sententia, quam in hac disputatione suscepimus, *omne bonos semper beatos volumus esse*. 2. Quid dicam bonos, perſpicuum est. omnibus enim virtutibus instructos, & ornatos, cum sapientibus tum viros bonos dicimus. Videamus, qui dicendi sint beati, æquidem hos existimo, qui sint in bonis, nullo adjuncto malo. Neque ulla alia huic verbe, cum beatum dicimus,

3. subjecta notio est, nisi, secretis malis omnibus, cum laeta bonorum complexio. Hanc assequi virtus, si quid quidem præter ipsam boni est, non potest adiri. enim malorum, 4. si mala illa dicimus, turba quædam, paupertas, ignobilitas, humilitas, solitudo, 5. amissio suorum, gravis dolores corporis, perdita valetudo, debilitas, cæcitas, interitus patriæ, exsilium, servitus. 6. Denique in his tot, & tantis, atque etiam quæ plura possunt accidere, potest esse sapiens. nam hæc casus importat, qui in sapientem potest incurrere. at si ea mala sunt, quis potest præſtare, sapientem semper beatum fore, cum vel in omnibus his uno tempore esse possit? non igitur facile concedo neque Bruto meo, neque communibus magistris, neque veteribus illis, Aristoteli, Speusippo, Xenocrati, Polemoni, ut cum ea, quæ supra enumeravi, in malis numerent, 7. idem dicant semper beatum esse sapientem. 7. quod sit vitulus hi delecta insignis, & pulcher, Pythagora, Socrate, Platone dignissimus, inducuntur, illa quorum splendore capiuntur, vitæ, valetudinem, pulchritudinem, divitias, honores, opes contemners, eaque, quæ hi contraria sunt, pro nihilo ducere. Tum poterunt clarissima voce proficere, tibi que fortunæ impetu, nec multitudinis opinione, nec dolore, neque paupertate terreti, omniaque sibi in se esse posita, neque esse quidquam extra suam potestatem, quod ducant in bonis. Neque hunc & hæc loqui, quæ sunt magnificam, & alti viri, & eadem, quæ vulgus, in mans, & bonis numerat, concedi ullo modo potest. quæ gloria commotus Epicurus exoritur. Cui etiam, si quis placere, videtur semper sapiens beatus. Hic dignitate huius sententiæ capitur. sed numquam id diceret, si ipse se vidisset, quid est enim, quod minus conveniat, quam ut is, qui vel tumulum, vel solum malum dolorem esse dicit, Quam hoc suave est, tum cum dolore crucietur, dictum esse sapientem? Non igitur ex singulis vocibus, philoſophi spectandi sum, sed ex perpèruiate, atque constantia. A. Adducis me ut tibi assentiar. Sed tua quoque vide ne desideretur constantia. M. Quoniam modo? A. Quia legimus nuper quantum de sinibus. In eo mihi videbare, contra Catonem differens, hoc velle ostendere, quod mihi quidem probatur, inter Zenonem, & Peripateticos nihil præter verborum novitatem interesse, Quod si ita est, quid est causa, quin, si Zenonis rationi consentaneum sit, latius magnam vim in virtute esse ad beatè vivendum, liceat idem Peripateticis dicere? rem enim opinor spectari oportere, non verba. M. Tu quidem, tu bellis obſignatis agis mecum: & testificaris, quid dixerim aliquando, aut scripserim. Cum aliis isto modo, quæ legibus impositis disputant. Nos in diem vivimus: quodcumque nostris animos probabilitate percussit, id dicimus itaque soli sumus liberi. verumtamen, quoniam de constantia paulo ante diximus, non ego hoc loco id querendum puto, verumne sit, quod Zenoni placuerit, quodque ejus auditori, Aristoni, bonum esse solum, quod honestum esset: sed, si ita esset, tum ut hoc totum, beatè vivere, in una virtute poneret. Quare demus hoc sane Bruto, ut sit beatus semper sapiens, quam sibi conveniat, ipse viderit. Gloria quidem huius sententiæ quis est illo viro dignior? nos tamen teneamus, ut sit idem beatissimus, etiam Zeno Citieus, advena quidam, & ignobilis, verborum opifex,

1. In attam istam vitam non adſeſcere. Non usquam id. Quod conjecturam in crepundis asſeſcere. hic legendum esse ex hære jam compertio in Vac & lib. Metceris, ut Ovid. Metam. l. ix. v. 5. p. restituit. & omnino punitam videtur lecta. nam libri varii variant. alii non ſeſcere. Fab. utriusque.
2. Quod dicam bonos, perſpicuum est. In mala, cum V. c. quinque Pal. Fab. & alio quodam cod. licet ab producitore damnatur, prævalgetur dicitur.
3. Subjecta notio est. Pal. text. pr. subjuncta.
4. Si mala illa dicimus. Vet. cod. & sic recte Lamb. Pall. sec. text. Var. vulg. dicimus.
5. Anusio fueram. Quid sui essent pro conatibus meis in Crependis. Hic verò miror Gulielm. cogitasse expuncto Tō suum glossam præ hoc natio spuram reponere, ut vixit.
6. Denique in his tot & tantis, atque etiam quæ plura possunt accidere. Lamb. certissimè, ut a conſeſtura ductus legit, ad quæ etiam plura possunt accidere. Pal. amen. fer. Vac. atque etiam plura possunt accide. Pal. quart. atque etiam quæ plura possunt accide. Fab. et quæ etiam plura possunt.
7. Quid sit vitulus hic delectus insignis. Hoc ingesserunt Pal. quart. qu. ut. & Vac. vulg. quæ est vitulus.
8. Si ita esset, tum ut hoc totum. Vac. delect. Tō suum.

errore, latentia gestiens, et libidoque versetur: eum omnia cum consilio, & ratione pugnent: his tu tam gravibus concitationibus, tamque ipsis inter se dissentientibus, atque distractis, quem vacuum, solutum, liberum videris hunc dubitabis beatum dicere? atqui sapiens semper ita affectus est. semper igitur sapiens beatus est. atqui etiam omnino bonum, iustabile est: quod autem iustabile, id prae dicandum, & prae se ferendum: quod tale autem, id etiam gloriosum; si vero gloriosum, certe laudabile: quod autem laudabile, profecto etiam honestum: quod bonum igitur, id honestum. At quae isti bona numerant, ne ipsi quidem honesta dicant. solum igitur bonum, quod honestum, ex quo efficitur, honestate una vitam consistere beatam. Non tunc igitur ea bona dicenda, nec habenda, quibus abundantem licet esse miserum. An dubitas, quin praeterea salutudine viribus, forma, accerimus, integerrimisque sensibus, adde etiam, si libet, pernecitatem, & vellocitatem, da divitias, honores, imperia, opes, gloriam, si fuerit is, qui haec habet, iniustus, intemperans, timidus, hebeti ingenio, atque nullo: dubitabisne eum miserum dicere? qualia igitur ista bona sunt, quae qui habeat, miserum esse possit? videamus, ne, ut aceruus ex sui generis gravis, sic beata vita ex sui similibus partibus effici debeat. Quod si ita est: ex bonis, quae sola honesta sunt, efficiendum est beatum, ea mixta ex dissimilibus si erunt: honestum ex his effici nihil poterit. quo detracto, quid poterit beatum intelligi? etenim quidquid est, quod bonum sit, id expetendum est: quod autem expetendum, id certe approbandum: quod vero approbaris, id gratum acceptumque habendum. ergo vitam dignitas ei tribuenda est. quod si ita est: laudabile sit necesse est. bonum igitur omne laudabile. ex quo efficitur, ut, quod sit honestum, id sit solum bonum. Quod si ita tenebimus: multa erunt, quae nobis bona dicenda sint. Omitto divitias: quas, cum quisvis, quamvis indignus, habere possit, in bonis non numero, quod enim est bonum, id non quovis habere potest. Omitto nobilitatem, famamque popularem, stultorum, improborumque contentu excitatam. Haec, quae sunt minima, tamen bona dicantur necesse est: candidi dentes, venusti oculi, color laevis, & ea, quae Anticlea laudat Ulyssii pedes abluens, levitudo orationis, mollitudo corporis, ea si bona ducemus, quid erit in philosophi gravitate, quam in vulgi opinione stultorumque turba, quod dicatur, aut gravius, aut grandius? At enim ea dem Stoici praecipua, vel producta dicunt, quae bona isti dicunt illi quidem sed his vitam beatam complevi negant: hi autem sine his esse nullam putant: aut, si sit beata, beatissimam certe negant. Nos autem volumus beatissimam: idque nobis Socratica illa conclusione confirmatur. Sic enim princeps ille philosophiae diserebat. *Qualis est, quae animi affectus esset, solum esse hominem: qualis autem ipse homo esset, solum esse orationem: orationem autem facta similia, facta vitam. Affilius autem animi in bono viro laudabile, & 3 vita igitur laudabile boni viri & honesta. Ergo, quoniam laudabile, ex quibus bonorum beatam vitam esse, concluditur. Etenim, pro aeternum, atque hominum fidem, parumne cognitam est superioribus nostris disputationibus, an delecta-*

tionis, & otii consumendi causa locuti sumus, sapientem ab omni concitatione animi, quam perturbatorem voco, semper vacare? semper in animo esse placidissimam pacem? vir igitur temperans, constans, sine metu, sine aegritudine, sine alacritate ulla, sine libidine nonne beatus? At semper sapiens talis: semper igitur beatus. Jam vero qui potest vir bonus non ad id, quod laudabile sit, omnia referre, quae agit, quaeque sentit? referret autem omnia ad beatam vivendum. beata igitur vita laudabile. nec quidquam sine virtute laudabile. beata igitur vita virtute consistit. Atque hoc sic etiam concluditur. Nec in misera vita quidquam est praedicabile, aut gloriandum: nec in ea, quae nec misera sit, nec beata. Et est in aliqua vita praedicabile aliquid, aut gloriandum, ac prae se ferendum: ut Epaminondas;

Consilium nostrum laus est, attonsa Laconum: ut Africanus,

A sole exoriente, supra 6 Maasi paludes, Nemo est qui factis aquis perire queat.

Quod si beata vita: glorianda, & praedicanda, & prae se ferenda est, nihil est enim aliud, quod praedicandum, & prae se ferendum sit. Quibus potius, intelligi quid sequatur: & quidem, nisi ea vita beata est quae est eadem honesta: sit aliud necesse est melius vita beata. quod est enim honestum, certe tacebunt esse melius. ita erit beata vita melius aliquid, quo quid potest dici perverius? quid; cum fatentur satis magnam vim esse in virtus ad miseram vitam, nonne fatendum est, eandem vim in virtute esse ad beatam vitam? contrarium enim contraria sunt consequentia. Quo loco quaro, quomodo vim habeat libra illa Critolai: qui cum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis, & externa: tantum propendere illam boni lancem putat, ut terram, & maria deprimat? Quid ergo aut hoc prohibet, aut etiam Xenocratem illum gravissimum philosophum, exaggerantem tantopere virtutem, extenuantem cetera, & abiciens in virtute non beatam modo vitam, sed etiam beatissimam ponere? quod quidem nihil sit, virtutum intentus coniequitur, nam in quem cadit aegritudo, in eundem metum cadere necesse est. est enim metus futura aegritudinis sollicita expectatio. In quem autem metus, in eundem formido, timiditas, pavor, ignavia. Ergo si virtutem vincatur interdum, nec putet ad se praecipuum illud Aetrei pertinere,

Proinde ita parent sese vita, ut vici nesciant.

Hic autem vincetur, ut dixi: nec modo vincetur, sed etiam terretur. *11. At nos virtutem semper liberam volumus, semper iustitiam. Quae nihil sunt, sociata virtus est. Atqui si in virtute satis est probare vivendum, satis est etiam ad beatam. satis est enim certe in virtute, ut fortiter vivamus. si fortiter, etiam ut magno animo, & quidem ut nulla tecumquam terreamus, semperque simus invicti. Sequitur, ut nihil periciteat, nihil deat, nihil obstat. Ergo omnia proluenter, absolute, prosperet. igitur beate. Satis autem ad fortiter vivendum virtus potest satis ergo etiam ad beatam. Etenim si stultitia, etiam adepta est quod concupivit, numquam se tamen satis consecutam putat: sic sapientia*

1. *Libidoque versetur: cum omnia*] Ex V. & ed. hae retraxi & Pal. quinque. Var. alioquin versetur: cum hac omnia.
2. *Quae Anticlea laudat.*] Hoc nomen omnes codd. praefertunt, tum pal. tum in quos V. & adhibet editioni suae. nec si in Homero non est, continet quoque ex Cicero monumentis ex se habendum. vulg. *Anticlea* ceterum: Septenturionum trochaicum ex veteri poeta hinc constituit Goh.
Levitudo orationis, mollitudo corporis.
3. *Vita igitur laudabile boni viri & honesta. Ergo quoniam.*] Et distinctionem & lectionem V. & quae cum facit quinque pal. Fab. Vat. lequitur sum. vulg. *boni viri & honesta ergo quoniam.*
4. *Et tunc consumendi causa locuti sumus.*] pal. sec. nescit tunc consumendi. nihil respicit glossam.
5. *Sine alacritate nulla*] Bab. alacritasque.

6. *Maasi paludes.*] pal. pr. quart. *maasides*, vnde non in epere cum Her. Columna in Ennium *Maasides* placet, sicut 8.
7. *Qui factis aquis perire queat.*] Ita scripsi, plurimis libris scriptis: nam in Toletano, pal. quart. Vat. pro vocabulum me dicitur. *quis perire* vero potius, ex ed. Venet. V. & pal. sec. tert. quart. Vat.
8. *Eandem vim in virtute esse ad beatam vitam.*] Tres pal. priores, *vim virtutem esse, quart. eandem vim esse ad beatam vitam.*
9. *Virtutem, extenuantem cetera.*] Demipicolam & auctoritate pal. quinque ac Vat. in quo praeterea satis epet: sed in quart. pro extenuantem, extenuantem.
10. *Ut idem virtutem interdum, nec putet.*] Et si illud super vacuum post interitum, necesse est. ubi quatuor pal. Fab. Vat. denique ed. V. &.
11. *At nos virtutem semper.*] pal. sec. tert. quart. *At nos autem virt. V. &.* ed. ut autem virtus. 1. Simi-

loquentis origo, quæ vita, qui interitus, quæque ex illo in aliud vicissitudo, atque mutatio: unde terra, & quibus librata ponderibus, & quibus cavernis maria sustinent: in qua omnis delata gravitate medium mundi locum semper expectant, qui est idem in finibus in rotando. Hæc tractantur animo & nocteis & dies cogitanti 2 existit illa à deo Delphis præcepta cognitio, 3 ut ipsa se mens agnoscat, consensumque cum divina mente se sentiat ex quo insatiabili gaudio compleatur ipsa enim cogitatio de vi, & natura deorum, 4 studium incendit illius æternitatis imitanda, neque se in brevitate vitæ collocatam putat, cum rerum causas atque ex aliis aptas, & necessitate nexas videt. Quibus ab æterno tempore fluentibus in æternum, ratio tamen, mens, que moderatur. Hæc ille intuens, atque suspiciens, vel potius omnes partes, orasque circumspiciens, quanta rursus animi tranquillitate humana, & ceteriorum consideret? hinc illa cognitio virtutis existit: efflorescunt genera partesque virtutum: invenitur, quid sit, quod natura sceleris extremum in bonis, quod in malis ultimum, quo referenda sint officia, 5 quæ degenere vitæ ratio diligenda. Quibus & talibus rebus exquisitis hoc vel maxime efficitur, 6 quod hac dispositione agimus, ut virtus ad beatè vivendum, sit se ipsa contenta. Sequitur tertia, quæ per omnes partes sapientia manat, & funditur, quæ tunc definit genera dispartit, sequentia adiungit, perfectæ concludit, vera & falsa dijudicat, discernendi ratio, & scientia. Ex qua cum summa utilitas existit ad res ponderandas, tum maxime ingenua delectatio, & digna sapientia. Sed hæc osti. Transcat idem iste sapiens ad tempus vivendum, quid eo possit esse præstantius, cum continet præsentia utilitatem civium cernat, iustitia nihil in suam præmum inde deriveret, reliquis utatur, 7 tam variisque virtutibus? adijungit fructum amicitiarum: in quo doctus postum est cum consilium omnium vitæ, consentiens, & præne conspirans, tum summa iucunditas & quotidianus cultus, atque victu. Quid hæc tandem vita desiderat, quo sit beatior? 8 cui res referatur, & tantisque gaudiis, fortuna ipsa cedat necesse est? Quod si gaudere talibus bonis animi, id est virtutibus, beatum est, omnesque sapientes his gaudiis perfuuntur: omnes eos confiteri beatos esse necesse est. A. Etiamne in cruciatu, atque tormentis? M. An tu me in viola putabas aut in rosa dicere? An Epicuro, qui tantummodo induit personam philodotici, & sibi ipse hoc nomen inscripsit, dicere licebit: quod quidem, ut habet se res, me tamen plaudens dicit nullum sapientem esse tempus, etsi uratur, torqueatur, secetur, quis possit exclamare: *Quam pronihila puto!* cum præsertim omne malum dolore dehiat, bonum voluptate; hæc nostra honesta, turpia irideat dicatque, nos in vobis occupatos, inane sonos funderet, neque quidquam ad nos pertinere, nisi quod aut læve, aut asperum in corpore sentitur. Huic ergo, ut dixi, non multum differenti à iudicio ferarum, obliuisci licebit? & tum fortunam

contemnere, cum sit omne & bonum ejus, & malum in potestate fortunæ; tum dicere, se beatum in summo cruciatu, atque tormentis, cum constituerit non modo summum malum esse dolorem, sed etiam solum? 9 Nec verò illa sibi remedia comparavit ad tolerandum dolorem, firmitatem animi, turpitudinis verecundiam, exercitationem, consuetudinemque patiendi, præcepta fortitudinis, duritiam vitalem; sed una se dicit recordatione ac quiete ceterarum voluptatum: ut si quis a stans, cum vim caloris non facit patiatur, recordari velit, se aliquando in Arpinati nostro gelidis fluminibus circumfusum fuisse: non enim video, quo modo sedare possint mala præsentia præteritæ voluptates. sed cum is dicat semper beatum esse sapientem: cui dicere hoc, si sibi consistere vellet, non liceret: quidnam faciendum est iis, qui nihil expeteant, nihil in bonis ducendum, quod honestate careat, existimant? me quidem auctore, etiam Peripatetici, veteresque Academici balbutere desinant aliquando, aperteque & clara voce audeant dicere, beatam vitam in Phalaridis taurum descensuram. Sint enim tria genera bonorum, ut iam à laqueis Stoicorum, quibus usum me pluribus, quam soleo, intellego, recedamus; si autem illa genera bonorum, dum corporis, & externa jaceant humi, & tantummodo, quia sumenda sunt, appellentur bona: alia autem illa divina, longe, lateque se pandant, cœlumque contingant, ut, ea qui adeptus sit, cur eum beatum modo, & non beatissimum etiam dixerim? dolorem verò sapiens extorqueat? is enim huius maxime sententiæ repugnat. Nam contra morem nostram, atque nostrorum, contraque agritudinem, & reliquas animi perturbationes satis esse videtur superiorum dierum disputationibus armatis, & paratis, dolor esse videtur acerrimus virtuti adversarius. is ardenteis facies intemat: is fortitudinem, magnitudinem animi, patientiam se debilitaturum minatur. Huic igitur succumbet virtus? huic beata sapientis, & constantis viri vita ceuet? quam turpe? o dii boni! Pueri Spartiæ non ingemiscunt verberum dolore laniati. Adolescentium greges Laedæone vidimus ipsi incredibili contentione certantibus pugnis, calcibus, unguibus, & morsu denique ut exanimarentur, priusquam se victos scirentur. Quæ barbari India vastior, aut agrestior? in ea tamen gente primum il, qui sapientes habentur, nudi ætatem agunt, & Caucafi niveis, hiemalemque vim perferunt sine dolore: 11 cumque ad flammam se applicaverint, sine gemitu aduruntur. Mulieres verò in India, 12 cum est cujusvis eorum vir mortuus, in certamen, iudiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit, plures enim singulis solent esse nuptæ. Quæ est virtus, ea læta, prosequentibus suis, unâ cum vito in rogam imponitur: illa victa, nocte discedit. *Namquam naturam nos vinceret: est enim ea semper intibila.* Sed nos umbtis, deliciis, otio, languore, desidiam animam infecimus: opinionibus, 13 maloque more delinitum mollivimus. *Ægyptiorum morem quis ignorat?*

Bece. 5. quo-

1. Quibus certum maria sustinet. Ita quoque com Victorio Lamb. Pall. prim. quart. Fabr. secundus verò, quart. Vatic. sustinenti, vulgò sustinenti.
 2. Existit illa à Deo Delphis præcepta cognitio. Pall. tert. quart. & Fabr. illa de Delphis præcepta: n. hi t. a. dei pro glossa liquet: vel omnino legendum illa præcepta cogniti.
 3. Ut ipsa se mens agnoscat. Debetur hæc quoque lectio P. Victorio: quam nudo ratam reddiderunt Pall. quatuor priores, Fabr. Gembl. Mart. Vatic. vulgò: cuiusque sententiæ sententiæ sententiæ.
 4. Quod in brevitate vitæ collocatam putat. Quinque Pall. Fabr. variant.
 5. Quæ degenere vitæ ratio diligenda. Palat. sec. tert. quart. quint. Fabr. Gembl. Mart. vulgò diligenda.
 6. Quod hac dispositione agimus. Bene hæc lectionem afferit Schottus Nodorum lib. 2. cap. 20. refertque ad facerum formulam à Pontifice olim pronuntiatam solitam hæc age: ea quoque existat in edit. V. & Pall. sec. tert. quart. Fabr. vulgò: ag tamus.
 7. Tam variisque virtutibus. Victorii editio in Palat. sec. tert. quart. Quint. pr. tamquam variis virtutibus, vulgò: ut tamque variis.

8. Cui res referatur. Ita malò cum Victorio, quin quoque Palat. ipsoque Lamb. Vaticanus tamen; cui res referatur. Pall. tert. quart. Vaticanus res referatur: vulgò: cui res referatur.
 9. Nec verò illa sibi remedia comparavit. Ita Victorio quoque Pall. Fabr. vulgò, hæc verò illa.
 10. Ut ipsa se mens agnoscat. Sic Victorio editio cum vulg. plenè conspiciant: sed in omnibus nulli est cum examinari.
 11. Cumque ad flammam se applicaverint. Victorio lectionem ut Palat. secundus, quart. quint. exp. effem & G. yphi libris aliusque vet. cod. ac Vatic. applicaverunt: vulgò ad normam Dioboliarum Grammaticolorum, appl. arunt.
 12. Cum est cujusvis eorum vir mortuus. Repert. istud in Palatin. sec. quart. Item Victor. edit. inclinat. Palat. tert. quint. Vatic. cum est eorum.
 13. Maloque more delinitum. Nihil novandum ex libro; sed tantummodo vitæ sitatem an madverendam: Palatin. secundus delinam melioribus. tert. delinam: quam in ora habet quoque Gryph. sed in ætate delinam.

quorum imbutæ mentes gravitatis erroribus, quamvis car-
 mificinam prius subierint, quam ibim, aut aspidem, aut fe-
 lem, aut canem, aut crocodilum violent: quorum etiam si
 imprudentes quippiam fecerint, poenam nullam reculent.
 De hominibus loquor. quid *bestia*? non frigus, non fa-
 mem, non mentivagos, atque silvestres cursus, lustratio-
 nesque patiuntur? non pro suo partu ita propugnant, ut
 vulnera excipiant? nullos impetus, nullos ictus reformi-
 dent? omitto, quæ perferant, quæque patiantur ambitiosi,
 honoris causa: 2 laudis studiosi, gloriæ gratia: a amore in-
 centi, cupiditatis. plena vita exemplorum est. Sed adhibeat
 oratio modum, & redeat illuc, unde deflexit. Dabit, dabit,
 inquam, se in tormenta vita beata; nec iustitiam, tempe-
 rantiam, in primisque fortitudinem, & magnitudinem ani-
 mi, patientia profecuta, cum tortoris os viderit, consiliet:
 virtutibusque omnibus sine ullo animi terrore ad crucia-
 tum profectis, resistet extra foreis, (ut antè dixi) limenque
 carceris, quid enim ea cædius quid deformius sola relicta,
 comitatu palcherissimo segregata? quod tamen fieri nullo
 pacto potest. nec enim virtutes sine beata vita colare possunt, nec
 illa sine virtutibus. Itaque eam te versari non sinit. eumque
 sapient ad quemcumque ipsæ dolorem, cruciatumque du-
 centur. sapientis est enim proprium nihil, quod poenitere
 possit, facere nihil invidiosum, splendide, constantiter graviter,
 honestè omnia; nihil ita expectare, quasi certò futurum:
 nihil, cum acciderit, admirari, ut inopinatum, ac novum
 accidisse videatur: omnia ad suum arbitrium referre: suis
 stare iudiciis. Quo quid sit beatus, mihi certè in mentem
 venire non potest. Stoicorum quidem facilis conclusio est.
 Qui cum finem bonorum esse senserint, congruere naturæ,
 eumque ea convenienter vivere: cum id sit in sapiente si-
 tum; non officio solium verum etiam potestate: sequatur
 necesse est ut cuius in potestate summum bonum, in eius-
 dem vita beata sit. Ita sit temper vita beata sapientis. Ha-
 bet, quæ fortissimè de beata vita dici putem, & quo modo
 nunc est, nisi quid tu melius attuleris, etiam verissimè. A.
 Melius quidem asserere nihil possum: sed à te impetratum
 libenter ut, nisi molestum sit, quoniam te nulla vincula im-
 pediant, & melius certe disciplinæ, libæque ex omnibus,
 quodcumque te max. me specie verit. tis. movet, quod pau-
 autè Peripateticos, veteremque Academiam hortari vide-
 bare, ut sine retractatione liberè dicere auderent, sapien-
 tem esse semper beatissimos, id velim audire, quem ad mo-
 dum his putes consentaneum esse id dicere. multa enim à
 te contra istam sententiam dicta sunt, & Stoicorum ratione
 conclusa. M. Uratur igitur liberrate; qua nobis solis in
 philosophia licet uti; quorum oratio nihil ipsa iudicat, sed
 habetur in omnibus partem, ut ab aliis possit ipsa per sese, nul-

lius auctoritate adjuncta iudicari. & quoniam videris hoc
 velle, ut, quæcumque dissentientium philosophorum sen-
 tentia sit de finibus, tamen virtus satis habeat ad vitam
 beatam præsidium, quod quidem Carneadem disputare solli-
 tum accepimus: sed is, ut contra Stoicos, quos studiosissi-
 me semper se fellebat, & contra quorum disciplinam inge-
 nium eius exarserat: nos illud quidem cum pace agemus,
 si enim Stoici sineis bonorum rectè posuerunt, confecta res
 est: nec esse est semper beatum esse sapientem. Sed quæ-
 ramus unamquamque reliquorum sententiam, si fieri potest,
 ut hoc præclarum quatuor decreta beata vitæ possit omnium
 sententiis, & disciplinis convenire. 7 Sunt autem hæc de
 finibus, ut opinor, retentæ, defensionque sententiæ: pri-
 mam simplicem quatuor: *Nihil bonum, nisi honestum*, ut Stoi-
 ci: *Nihil bonum, nisi voluptatem*, ut Epicurus: 8 *Nihil bonum,
 nisi vacuitatem*, ut Hieronymus: *Nihil bonum, nisi natura pri-
 ma boni aut omnibus, aut max. mis frui*, ut Carneades contra
 Stoi. os diserebat. Hæc igitur simplicia: illa mixta: tria gene-
 ra bonorum, maxima animi, secunda corporis, externa
 tertia, ut Peripatetici, nec multo veteres Academici secus.
 10 Voluptatem cum honestate Dinomachus, & Callipho
 copulavit. Indolentiam autem honestati Peripateticus
 Diodorus adiunxit. Hæc sunt sententiæ, quæ stabilitatis
 aliquid habent. Nam Aristovis, Pyrrhonis, Herilli, non-
 nullorumque aliorum evanuerunt. Hi quid possint obtri-
 nere, videamus, omissis Stoicis: quorum satis videor
 defendisse sententiam. Et Peripateticorum quidem explica-
 ta causa est: præter Theophrastum, & si qui illum secuti,
 imbecillius horrent dolorem, & reformidant. Reliquis
 quidem licet scire id quod ferè faciunt, ut gravitatem,
 dignitatemque virtutis exaggerent. Quam cum ad coelum
 extulerint, quod facere eloquentes homines copiosè so-
 lent: 12 reliqua ex collatione faciliè est contereie, atque
 contemnere. nec enim licet iis, qui laudem cum dolore pe-
 tendam esse dicunt, negare, eos esse beatos, qui illam ad-
 epti sunt. Quamquam enim sint in quibusdam malis, 13 ta-
 men hoc nomen beati longè & late patet. Nam ut quæ-
 stiuosa mercatura, fructuosa aratio dicitur, non si altera
 semper omni damno, altera omnis tempestatis calamitate
 semper vacet: 14 sed si multo maiore ex parte exstat in
 utraq; felicitas: sic vita, non solum si undique referata
 bonis est, sed si multo maiore, & graviore ex parte bona
 propendent, beata rectè dici potest. 15 Sequetur igitur bo-
 norum ratione vel ad supplicium beata vita virtutem,
 cumque ad descendit in taurum, Aristotele, Xenocrate Speu-
 sippo, Polemone auctoribus, nec eam minimis blandi-
 mentis corrupta deseret. eadem Calliphontis erit, Diodo-
 rique sententia: quorum uterque honestatem sic comple-
 ctitur,

1. Non frigus, non famem, non mentivagos, atque silvestres cursus. Ita
 miss. perique & ed. tio V. Stori; qui tamen h. t. cap. 16. Variarom,
 noiat in suo libro legi: non famem, atque silvestr. cursus. vulgo: Non
 frigus, Palat. sec. quart. non famem, etc. Paulò post quo-
 que legitur, non preser. potest: vulgo: nonne pro sue partu: ubi tamen illi
 b. n. terum: non p. a. suo.
 2. Laude studiosi, gloriæ gratia. Cum præcesserit causa: non vide-
 tur hic quoque iterari: debere: ergo rectè Lamb. quinque Palat. Fabr.
 Vate. gratia.
 3. Magnitudinem autem patientia profecuta. Melius sic quinque Pala-
 nam tantulum demorat quæ: profecuta. reicribillans Gryphi. liber.
 Vate. vulgo: patientiam profecuta.
 4. Ita frivolis ita semper sapientia. Accepit & ed. d. sic Lamb. à Vi-
 stor. o & melius omni: no sit in Pall. primo. tertio, quinto, ac Fabr.
 vulgo: ita frivolis ita beata.
 5. Sed à te impetrari liberrate ut. Q. od longè melius, sferat ex edit.
 Victor. i; al. o vet. cod. Palat. quart. Vate. c. in Palat. tert. Fabr. est: ate
 impetrari: ut liberrate. Gryphano vero, & Palat. fac. sed à te impetrari
 subtrahit. no gò: sed à te impetrare liberrate veli. vulgo.
 6. Utatur ex te disciplina. Palat. secundus, quartus, illius certè disci-
 plina.
 7. Sane autem hoc de finibus, retente defensionque sententia. Pal. secund
 quint. sunt autem hæc de finibus: & sic temper, ut & in Vate. patet hæc,

quæ Palat. quint. Fabr. hæc. sic infra cap. 31. hæc sunt sententia. La Pala-
 tin. quint. Vatican.
 8. Nihil bonum nisi vacuitatem, ut Hieronymus. Abest ab omnibus in fl.
 Palat. Fabr. Te d. loria. quod primo adjecte Afulana ed. t. o. teste Victo-
 rio lib. 1. cap. 18. Variat.
 9. Nihil bonum nisi natura prima boni aut omnibus. Gulielmus ex conjecturâ,
 nisi natura & plurimum boni.
 10. Voluptatem cum honestate Dinomachus & Callipho copulavit. Ita Vi-
 stor. i & Lamb. nitidic. onter. Palat. quinque Fab. Gembl. Mart. Fabr.
 vulgo: Et Dinomachus.
 11. Licet patet id quod fieri facinus. Auctores provocabulo id sunt
 cod. omnes nostri. Vate. Victor. ique ed. t. o.
 12. Res quæ ex collatione faciliè est contereie. Duo Pal. sec. quart. res-
 quæ ex collat. one: nec o quam bonè.
 13. Tamen hoc nomen beati longè & late patet. Palat. sec. quart. longè
 lateque patet. Vate. longè late patet.
 14. Sed si multo maiore ex parte exstat in utraque felicitas. Sic malus
 partum cum Lamb. no; part. m. com. V. stor. o & Palat. prim. sec. tert.
 quart. Vate. can. vulgo: majore ex parte exstat.
 15. Sequitur igitur bonorum ratione vel ad supplicium beata vita virtutem.
 V. indicavi S. horros legendum: habent quæ Pal. pr. quint. Fabr.
 Pall. sec. tert. quart. bonorum. tæu. simo dicerem ne: vulgo, h. s. m.

in sapiente fore semper, 1 cum expectatio speratarum voluptatum, perceptarum memoria iungatur. Atque iis similia, ad victum etiam transferuntur, extenuantur magnificentia, & sumptus epularum, quod parvo cultu natura contenta sit. Etenim quis hoc non videt, desideria ista condari omnia? Darius in fuga, cum aquam turbidam, & cada-veribus inquinatam bibisset, negavit unquam se bibisse jucundius. Numquam videlicet sitiens biberat. Nec elarius Ptolemæus ederat: cui cum peragranti Ægyptum, comitibus non consecutis, cibarius in casa panis datus esset, nihil visum esse illo pane jucundius. Socratem ferunt, cum usque ad vesperum contentius ambularet, quæsitumque esset ex eo, quare id faceret: respondisse se, quo melius cenares opsonare ambulando famerem. Quid? 2 victum Lacedæmoniorum in phiditis nonne videmus? ubi cum tyrannus cenavisset Dionysius, negavit se iure illo nigro, 3 quod cenæ caput erat, delectatum. Tum is, qui illa coxerat, 4 minime mirum; condimenta enim deservunt. Quæ tandem, inquit ille: Labor in venatu, sudor, cursum ab Eurota, fames, sitis: his enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. Atque hoc non ex hominum more solum, sed etiam ex bestium intelligi potest, quæ, ut quidvis objectum est, 5 quod modò à natura non sit alienum, eo contentæ non quaerunt amplius. Civitates quædam universæ, more doctæ, parsimonia delectantur, ut de Lacedæmonis paullo antè diximus. Perfarum à Xenophonte visus exponitur: quos negat ad panem adhibere quidquam, præter nasturtium. Quamquam, si quædam etiam suaviora natura desideret, quam multa ex terra, arboribusque gignuntur, cum copia facili, 6 tum suavitate præstantia? adde siccitatem, quæ consequitur hanc continentiam in victu, adde integritatem validitatis. Confer sudantis, ructantis, refertos epulis, tanquam optimos boves: tum intelliges, qui voluptatem maxime sequantur, eos minime consecui: jucunditatem videtur esse in desiderio, non in satietate. Timotheum, clarum hominem Athenis, & principem civitatis, ferunt, cum cenavisset apud Platonem, eoque convivio admodum delectatus esset, vidissetque eum postredie, dixisse: Vestre quidem cenæ 7 non solum in præsentia, sed etiam postero die jucunda sunt. Quid, quod ne mente quidem rectè uti possimus, multo cibo, & portione completi? est præclara epistola Platonis ad Dionis propinquos: in qua scriptum est his ferè verbis, Quò cum venissem, vitæ illa beata, quæ ferebatur, 8 plena Italicarum, Syracusarumque mensurarum, nullo modo mihi placuit, sed in die satiarum fieri, nec unquam permorari solum: ceteraque, quæ comitantur huic vitæ, 9 in quæ sapienti nemo efficitur unquam, moderatus vero multo minus. Quæ enim natura tam mirabiliter temperari potest? quo modo igitur jucunda vita potest esse, à qua absit prudentia? absit moderatio? ex quo Sardanapali opulentissi-

mi Syrix Regis error agnoscitur, qui incidi iussit in busto:

Hæc habeo, quæ edi, quæque exsaturata libido

Hæc sunt: at illa jacent multa & præclara relicta.

Quid aliud, inquit Aristoteles, in bovis, non in regni splendore, sed in rebus habere se mortuum dicit, quæ ne vivus quidem diutius habebat, quam fruebatur. Cur igitur divitiæ desiderentur? aut ubi paupertas beatos esse non finit? Siquis credo, tabulis ludis. Si quis est, qui his delectetur, nonne melius tenues homines fruuntur, quam illi, qui his abundant? est enim eorum omnium rerum tota nostra in urbe summa in publico copia. Quæ qui privati habent, nec tam multa, & tam vident, 11 cum in sua rura venerunt. Quos tamen pungit aliquid, cum illa unde habuunt, recordantur, 12 Dies deficient, si velim paupertatis causam defendere, aperta enim res est & quotidie nos ipsa natura admovet, quam paucis, quam parvis rebus egeat, quam vilius. Num igitur ignobilitas, aut humilitas, aut etiam popularis offensio, sapientem beatum esse prohibebit? vide, ne plus commendatio in vulgus, & hæc, quæ expectitur gloria mollestia habeat, quam voluptatis. Leviculus sane nosse Demosthenes, qui illo sulcuro delectari se dicebat, aquam ferentis muliercula, ut mos in Græcia est, insulstantisque alteri, *Hic est ille Demosthenes*. Quid hoc levius? At quantus orator? sed apud alios loqui videlicet didicerat, non multum ipse secum. Intelligendum est igitur, nec gloriam popularem 13 ipsam per se expectendam nec ignobilitatem eximelendam. Veni Athenas, inquit Democritus, 14 neque me ququam agnovit. Contentum hominem, & gravem, qui gloriatur, 15 à gloria se fuisse. Anticibicis, nique qui sibi utuntur, suo non multitudinis arbitrio, cautus, numerosque moderantur: vir sapiens, multo arte majore præditus, non quid verissimum sit, sed quid velit vulgus, exquiret? an quidquam stultius, quam quos singulos, sicut operarios, barbarosque contemnas, eos aliquid putare esse universos? ille vero nostras ambitiones, levitatesque contemnet, honoresque populi, etiam ultro delatos, repudiabit: nos autem eos nescimus, ante quam poenitere cepit, contemnere. Est apud Heraclitum physicum de principe Ephesiorum Hermodoro, universos ait Ephesios esse morte multandos, quòd cum civitate expellerent Hermodoro, ita locuti sunt: 16 Nemo de nobis unquam excellit, si qua exstitit, alio in loco, & apud alios sit. An hoc non ita si omni in populo? nonne omnem exsuperantiam virtutis odentur? quid? Aristides (malo enim Græcorum, quam nostra proferre) nonne ob eam causam expulsi est patria, quòd præter modum iustus esset? Quare is igitur mollestus vacant, qui nihil omnino cum populo contrahunt? quid est enim dulcius otio literato? iis dico literis, quibus infinitatem rerum, atque naturæ & in hoc ipso mundo cæli, terræ, maris cognoscimus. Contempto igitur honore, contenta

1. Cum expectatio speratarum voluptatum, perceptarum memoria iungatur. Antiochus summam hanc scripturam edidit: Victorios, neque improbat Lambinus, mavult tamen; cum expectatio speratarum, perceptarum memoria iungatur seò, cum perceptarum memoria iungatur, sed non est necesse inveni lib. 8. itas exordii orationes: ut edimas habent quocumque Palat. tert. quart. Fabr. Vatican. vulgò; cum expectationi speratarum, perceptarum memoria iungatur. Pal. sec. cum expectatione speratarum.

2. Quis enim Lacedæmoniorum in Phiditis nonne videmus? Quinque Pal. Vatic. Fabr. al. Ph. lxxv.

3. Quod cenæ caput erat. Pal. sec. quart. rapuerat tert. caperat. non intelligo.

4. Minime mirum; condimenta. Rectius sic quinque Pal. Vat. edit. Victor. u. vulgò. in simi mirum arguit.

5. Quod modò à natura non sit alienum. Palat. quinque quomodo. Vatican. quod à natura non sit a.

6. Ceteraque, quæ comitantur huic vitæ. Lambinus & Gulielmus ex conjectura præstunt.

7. Non solum in præsentia. Fabr. præsent.

8. Plena Italicarum, Syracusarumque mensurarum. Non Syracusanarum, vulgò editi Vict. præstunt Pall. tert. quart. Fabr. Vatic.

9. In qua nemo sapiens efficitur unquam. Assensum præbu Lambino impellente vis præterea tribus Palat. Fabr. Vat. can. at Pal. quart. afficitur. vulgò sic ut.

10. Nistra in urbe summa in publico copia. Expungunt prius in, Palat. tert. quart. quint. & videtur omnino supervacuum.

11. Cum in sua rura venerunt. Sic quatuor Pall. (nam in quinto hæc omissa sunt) & Fabr. vulgò venerunt.

12. Dies deficient. Palat. tert. Vatic. deficient. alii ex conjectura, Dies me deficient.

13. Ipsam per se expectendam. Inveni alterum se ex mll. Pall. quatuor.

14. Neque me ququam agnovit. Rectè Lambinus & veras codices ignorat: si ibi, quod neque in Palat. prim. tert. agnoscitur. Vide Victor. lib. XIX. c. 22. Palat. quart. neque me ququam ibi ignorat.

15. A gloria effisse. Ita verè duo codd. in Lamb. monique in Crispandis: sic Ov. d. ius. Nec Chanu. asari. ubi sic Curcius: pluribus eorum omnibus assu. si. se. tuum. lib. i. rrr. vulgò ab. su. se.

16. Nemo de nobis unquam excellit; si qua exstitit. Ita rectè accuratissimus Victorius, neque aliter Pal. sec. quart. quint. Vatic. vulgò: sed si qua est.

verna pecunia, quid relinquatur quod extreme scendum sit
 exitium, credo: quod in maximis malis ducitur, id si
 propter alienam, & offensam populi voluntatem malum
 est: quam sit ea concinnanda, paulo ante dictum est.
 Sin abesse patria miserum est: plene miserorum provin-
 ciae sunt: ex quibus admodum pauci in patriam revertun-
 tur. At multantur bonis exsules. Quid tum? parumne
 multa de toleranda paupertate dicuntur? Jam vero exsi-
 lium, si rerum naturam, non ignominiam nominis quaeri-
 mus: & quantum demum a perpetua peregrinatione dif-
 fert? in qua urates suas philosophi nobilissimi con-
 sumserunt Xenocrates, Crantor, Arcellus, Lacydes, Aristo-
 teles, Theophrastus, Zeno, Cleanthes, Chryppus, Antipa-
 ter, Carneades, Panactius, Clitomachus, Philo, Antiochus,
 Posidonius, innumeraeque alii: qui semel egressi, nun-
 quam domum revertere. At enim sine ignominia affi-
 cere sapientem, de sapiente enim haec omnis oratio est,
 cui iure id accidere non possit: nam iura exulatum con-
 solari non oportet. Postremo ad omnes casus facillima
 ratio est eorum, qui ad voluptatem ea referunt, quae se-
 quantur in vita, & ut, quocumque haec loco suppeditetur,
 ibi beate queant vivere. Itaque ad omnem rationem Teu-
 cri vox accommodari potest.

Patria est, ubicumque est bene.

Socrates quidem cum rogaretur, curam se esse diceret:
 Mandemus, inquit totius enim mundi se incolam, & ci-
 vem arbitrabatur. Quid T. Albius? nonne animo acqui-
 simo Athenis exul philosophabat? cui tamen illud
 ipsum non accidisset, si in rebus quietens, Epicuri legi-
 bus paruisset. Qui enim beatus Epicurus, quod in patria
 vivebat, & quam quod Athenis Metrodorus? aut Plato
 Xenocrates vincebat, aut Polemo Arcellam, quo esset bea-
 tius? Quanti vero ista civitas & Remanda est, ex qua boni,
 sapientesque pelluntur? Demaratus quidem T. Aquini,
 regis nostri, pater, tyrannum Cypselum quod ferre non
 poterat, fugit Tarquinius Corinthis, & ibi suas fortunas
 constituit, ac liberos praecepsit. Num fultus anteposuit
 exsili libertatem domesticae servituti? Jam vero *metu animi*
substantivum, agnominium, obliuio, lenitudo, iracundia
animi ad voluptatem. Non tunc est uti igitur Epicurus au-
 sus est dicere, semper in pluribus bonis esse sapientem,
 quia semper sit in voluptatibus. Ex quo efficitur ille,
 quod quaximus, ut sapiens semper beatus sit etiamne, si
 sensibus carebit oculorum, si aurium? Etiam, nam ista
 ipsa contempnit. Firmum enim, horribilis ista cecitas qui-
 bus tandem caret volu praecepsit? cum quidam etiam dipo-
 tent, ceteras voluptates in ipsis habitare sensibus: quae au-

tem a dispectu percipiuntur ea non versari in oculorum ul-
 la iucunditate: ut ea, quae gustemus, olfaciamus, tracte-
 mus, audiamus, in ea ipsa, ubi sentimus, parte versentur:
 in oculis nihil sit, animus accipit quae videmus. Ania-
 mo autem multis modis, variisque delectari licet, etiam
 si non adhibeatur ad dispectus. Loquor enim de docto ho-
 mine, & erucito, cui vivere est, cogitare, sapientis autem
 cogitatio non ferre ad investigandum adhibet oculos
 advocatos, etenim si nos non admittit vitam beatam, cui dies
 nostri simili adimas? nam illud Antipatri Cyrenaeici est
 quidem paulo obsecrans, sed non ad iura sententia est
 eajus cecitatem cum mulierculam lamentatur, *Quid agi-
 tur:* inquit: *an vobis nulla videtur voluptas esse nostrum?*
 Appium quidem veterem illum, qui caecus annos multos
 fuit, & ex magistratibus, & ex rebus gestis intelligimus,
 in illo suo casu nec privato, nec publico munere detulisse.
 & G. Drusi domum compleri a consultoribus soltam ac-
 cepimus: cum, quorum res esset, sua ipsi non videbant,
 caecum adhibebant ducem. Pueris nobis, Cn. Aufidius pra-
 torius & in senatu sententiam dicebat, nec amicis deli-
 berantibus deerat & Graecam scribebat historiam, & vi-
 debat in litteris. & Diodorus Stoicus, caecus, multos annos
 domi nostrae vixit. Is vero, quod credibile vix esset, cum
 in philosophia multo etiam magis assidue, quam antea,
 versaretur, & cum sibus Pythagoreorum more uteretur,
 cumque ei libri nocteis, & dies legerentur, quibus in stu-
 diis oculis non egebat: 10 tum quod sine oculis fieri posse
 vix videtur, geometria munus tuebatur, verbis praecipiens
 discipulis, unde, quod, quamque lineam scriberent, et Au-
 scleptadem ferunt, non ignobilem, Eretricum philoso-
 phum, cum quidam quaxeret, quid ei cecitas attulisset re-
 spondisse, *puerum non esset comitator.* Ut enim vel summa
 paupertas tolerabilis sit, si liceat, quod quibusdam Graecis
 quotidie: sic cecitas ferri facile possit, si non desint sub-
 stantivum. Democritus luminibus amissis, alba scia-
 licet, & atra discernere non poterat: ac vero bona, mala
 aqua, iniqua: honesta turpia: multa inutilia, magna, par-
 va poterat: & sine varietate colorum licebat vivere beate
 sine notione rerum non licebat. Atque hic vit impedire
 animi etiam aciem ad dispectu oculorum arbitrabatur: &
 12 cum alii saepe quod ante pedes esset, non viderent, 13 it-
 le infinitatem omnem peregrinabatur, ut nulla in extremi-
 tate consisteret. Fraditum est etiam, Homerum caecum
 fuisse. At eius picturam, non poeum, videmus. Quae re-
 gio, quae ora, qui locus Graeciae, 14 quae species formae,
 quae pugna, quae acies, quod remigium, qui motus homi-
 num, qui ferarum, non ita expictus est, ut, quae ipse non
 vide-

1. *Sic dicitur patria (sive est.)* Delevi praepositionem & non necesse-
 dum ex quo Pall.
 2. *Quoniam dicitur a peregrina peregrinatio differt.* Pall. quatuor prio-
 ri praepositione dicitur, vel, dicitur, praepositione peregrina, diff. Vatican. quantum
 tunc a peregrina, diff.
 3. *Ac nota: qui quidem dicitur a sapientem de sapiente enim haec omni-
 bus est.* Vereque in nos ista edidit iudicavit: exstat autem sic in
 Pall. sic tertio quart. partem quae ut Fabr. Varic. vulgo: *Ac nota: non
 sine ratione afferretur sicut sicut. de sap. enim enim in hoc omni oratio.*
 Iamvis impensae placet conjectura Manuti: *Ac nota: non est sine igno-
 minia.* Impensae afferretur sicut sicut: de sapientem enim.
 4. *Ut quocumque ac de his supeditetur.* Recepti ex V. Storii editione,
 Pall. quarto, Varic. Fabr. vulgo: *supeditetur.*
 5. *Quoniam Athenis Metrodorus?* Ita ordinaut V. Storii editio, Pall.
 sic, quart. quint. vulgo: *quoniam Metrodorus quod Athenis?*
 6. *Gaii Drusi dicitur.* Sic praeterea legendum Pall. quart. qui rogerit Gaii
 Drusi. Pall. ter. Gombi. araf. Fabr. araf. Mart. Gaius Pall. sec. Gra-
 tu. vulgo: *C. Gaius Drus. in reposit. v. e.*
 7. *Quoniam cecitas a cecitate sicut sicut.* Immissi t. & ex Pall. qui-
 bus Gomb. Marti.
 8. *Idem dicitur caecus.* Ut V. Storius & Lambinus ediderunt expri-
 midum dicitur: quae sic rogerit Fabr. Pallat. nam secunde. *Idem dicitur,*
 vulgo *Idem dicitur.*
 9. *Idem dicitur vixit.* Sic rectius ver. eod. Pall. quint. ipse Lambin.
 10. *Idem dicitur vixit.* Sic rectius ver. eod. Pall. quint. ipse Lambin.
 11. *Idem dicitur vixit.* Sic rectius ver. eod. Pall. quint. ipse Lambin.

10. *Tum quod sine oculis fieri posse vix videtur.* Leviculum particulam
 tum pro tunc in m. ut vix, jubente ac praevante solentissimo ed. core Vi-
 duto, cum quatuor Pall. prioribus.
 11. *Ac nota: qui quidem dicitur a sapientem de sapiente enim haec omni-
 bus est.* Retinuit
 lect. nonem Victorii, quam & Lambinus sequens est: quia partim op-
 tis a libr. Pall. aliterque, quorum prim. ut & Victorii. *hanc omni.* tertio
 dicitur, quod pro me ad re. veritati. Palatinus quart. Mart. *metri-
 cum Fabr. Gomb. cecitatem.* Palat. quins. *medicam. ut & Lambinus in
 prim. de. non igno. sicut sicut. de philo. sicut sicut. vulgo: ut in re. cecitatem*
 quod per me placet Schor. o lib. 2. cap. 2. Nodoram.
 12. *Cum alii quod ante pedes esset non viderent.* Sic ordinavi ex Victorii
 edit. Pall. pro tert. quart. Fabr. vulgo: *quod ante pedes. Propert. Sat. 1.
 pedit cum luctus sicut vobis: Terent. Adeiph. act. III. sc. 3.*
Idem est super, non quod ante pedes me dicitur.
Idem est, sed enim illa quae fuerat sunt.
 Feret ut Graeci *αὐτὸ πῶλον, ἢ πῶλον ἕρπον.* ut Sophocles, idem mi-
 nus assentor Pall. sec. tert. representant: quod ante esset, non viderent.
 13. *Idem dicitur omnem peregrinabatur.* Insolenter dictum, qui ne
 succederet Lambinus, nihil intonatum, nil legit inas. sicut: qui per
 legit: *Idem dicitur omnem peregrinabatur.* sed illo melius Fabr. *Idem dicitur omnem peregrinabatur.* Pall. ve-
 ro quint. *Idem dicitur omnem peregrinabatur:* qui & mox legit: *ut nulla in extremi-
 tate consisteret.*
 14. *Idem dicitur species formae.* Ver. eod. & Fabr. quae species formae
 magis pugna, non melius vulgata: eandem notat sapientem.

videtur, nos ut videremus, effecerit? 2. quid ergo aut Homero ad delectationem animi, ac voluptatem, aut cuiquam docto defuisse unquam arbitramur? 3. aut, ni ita se res haberet, Anaxagoras, ut hic ipse Democritus, agros, & patrimonia sua reliquissent; huic discendi, quærendique 3. divinæ delectationi toto se animo dedissent? Itaque augurum Tiresiam, quem sapientem fingunt poetas, nunquam inducant deplorantem cecitatem suam: at verò Polyphemum Homerus cum immanem, ferumque finisisset, cum arietem etiam colloquentem facit, ejusque laudare fortunas, quod, quæ vellet, ingredi posset, 4. & quæ vellet, attingere. Rectè hic quidem, nihilo enim erat ipse Cyclops quam aries ille, prudenter. In surditate verò quidnam esse mali? erat surdus M. Cæcilius: sed aliud molestius, quod male audiebat, etiamsi, ut mihi videbatur, injuria, 5. Epicurei nostri Græcè ferè nesciunt, nec Græci Latine, ergo hi in illorum, & illi in horum sermone turdi; omnesque id nos in his linguis, quas non intelligimus, quæ sunt innumerabiles, surdi profectò sumus. At vocem citharædi non audiunt: ne sit idem quidem serratum, cum acuitur: 6. aut grunnitum, cum jugulatur suis: nec, cum quiescere volunt, fremitum murmurantis maris. Et, si cantus eos forte delectant, primum cogitare debent, antequam hi sint inveni, multos beatè vixisse sapientis, deinde multo majorem percipi posse legendis his, quam audiendis, voluptatem. Tum, ut paullo ante cæcos ad aurium traducebamus voluptatem, sic licet surdos ad oculos, etenim qui secum loqui poterit, sermonem alterius non requirit. 7. Congerantur in unum omnia, ut idem oculis, & auribus captus sit: prematur etiam doloribus acerrimis corporis: qui primum per se ipsi plerumque conficiunt hominem: si forte longinquitate producti vehementius tamen torquent, quam ut causa sit, cur ferantur: quid est tandem, nisi boni, quod liboremus? potius enim præstito, est, quoniam mors ibidem est, æternum nihil sentienti receptaculum. Theodorus Lyfimacho mortem minuantem: *Magnum verò, inquit, effecisti, si canaridum vim consecutus es.* Paulus Periz deprecanti, ne in triumpho duceretur, 8. *In tua id quidem potestate est.* Multa primo die, cum de ipsa morte

quæ reseremus: non pauca etiam postero, cum ageretur de dolore, sunt dicta de morte: quæ qui recorderetur, haud sanè periculum est, ne non mortem sui optandam, aut certe non timendam putet. Mihi quidem in vita, servanda videtur illa lex, quæ in Græcorum convivis obtinetur: *Aur bibas, inquit, aut abbas.* Et rectè. Aut enim fruatur aliquis pariter cum aliis voluptate potandi: aut, ne sobrius in violentiam vinolentorum incidat, ante discedat: sic injuria fortunæ, quas ferre nequeas, 9. defugiendo relinquas. Hac eadem, quæ Epicurus, totidem verbis dicit & Hieronymus. 10. *Quod si in philosophi, quorum ea sententia est, ut virtus per se ipsa nihil valeat, 11. omneque quod honestum nos, & laudabile esse dicimus, id illi casum quiddam, 12. & inani vocis sono decoratum esse dicant: & tamen semper beatum centent esse sapientem: 13. quid tandem à Socrate & Platone profectis philosophis faciendum putes? quorum alii tantum præstantiam in bonis animi esse dicunt, 14. ut ab his corporis externa oblerent: alii autem hæc ne bona quidem ducunt; in animo reponunt omnia. Quorum controversiam solebat tanquam honorarius arbiter, judicare Carneades, nam cum, quæcumque bona Peripateticis eadem Stoicis commoda viderentur, neque tamen Peripateticis plus tribuerent divitiis, bonæ validudini, ceteris rebus generis ejusdem, quam Stoicis: cum ea, re, non ponderarentur: 15. causam esse desiderandi negabat. Quare hunc locum ceterarum disciplinarum philosophi quemadmodum obtinere possint, ipsi viderint. Mihi tamen gratum est, quod de sapientium perpetua bene vivendi facultate dignum quiddam philosophorum voce profiterentur. Sed quoniam manè est eundem, has quinque dierum disputationes memoria comprehendamus. Equidem me etiam conscripturn arbitror: ubi enim melius uti possumus hoc, cuiusmodi est, otio? d. Butumque nostrum hos libros alteros quinque mittemus: à quo non modo impulsus sumus 16. ad philosophascriptiones verum etiam lacessit. In quo quantum ceteris profuturi sumus, non facile dicemus: nostris quidem acerbissimis doloribus, variisque, & undique circumfusis molestiis alia nulla potuit inventi levatio.*

M. TULLII

1. *Quid ergo aut Homero delectationem animi.* Valgò: Homero ad delectationem. contra quod cum Pall. quinque Fabr. Vatic. verò: aut aut voluptatem eoque. Fabr. item Pall. secund. quart. quint. delectationem animi aut voluptatem aut eoque.
2. *Aur bibas, ut se haberes.* Pall. tert. aut nuda se res haberet. quart. aut nuda se haberes.
3. *Divina à li desenti esse se anima dedissent.* Sic quinque Pall. & Fabr. & quinque hri Lamb. ni quod magis probat, quem vulgò: *de d'esse.*
4. *Et qua vellet attingere.* Quod cum, ut monet Lamb. ex quæ vellet attingere. Fabr. Gemb. Mart. Pall. sec. quino. ex quem vellet attingere. Pall. quart. quæ quæ d'esse attingere. alii attingere, quæle in ex ex m' Quid in Crepandis.
5. *Epicurei nostri Græcè ferè nesciunt.* Infulsius nobis vulgò: *Græci ferè nesciunt.* In hanc elegantiam debemus Pall. tert. quart. Fabric. Gemb. Vatic.
6. *Aur grunnitum, cum jugulatur suis.* Cum Victor. consentient m' Soffridi. Vat. Gemb. vulgò: *grun.*
7. *Congerantur in unum omnia.* Ind eavi in Crepandis, exhiberi à Fabric. anot. eiq. opatur. Vat. n. ne, congreantur in unum.
8. *In tua id quidem potestate est.* Revocavi, ex: tã vulgata hæc, in tuas, inquit, potestatem Victor. Pall. pr. tert. quart. quint. Va-

tic. Fabr. Pallat. secund. id in tua quidem potestate est.
9. *Defugiendo relinquas.* Pallat. secund. Fabr. diffug.
10. *Quod si in Philosophi quorum.* Seq. uti sumus Lamb. à prim. sec. quart. Vat. amplius in: aut; vulgò, quod si in Philosophi.
11. *Omneque quod honestum nos & laudabile esse dicimus.* In fin. arunt copulam quæ Victor. Pall. pr. sec. quart. quint. Fabr. Vatic. neque nobis omittendam. ceterum Pall. sec. quart. quint. al. ver. eod. dicimus. Pallat. pr. dicimus.
12. *Inani vocis sono decoratum esse.* Alii inani, sed illud servant Pall. sec. quart. quint. Vat. denique Gemb. ip. a. no. edic. o. Vict.
13. *Quid tandem à Socrate & Platone profectis Philosophis.* Hoc maluit quia sic in Vat. o. hocque olim Guilielmus; sed ex quo l. b. o. non addit: quippe notat. p. selti à Socrate, d'esse, p. selti malim tamen profectis, ut semper nos Cicero loqui consuevit.
14. *Ut ab his corporis externa oblerent.* Sic reperit in Pall. quinque Fabr. Gemb. Mart. vulgò inepit: *obserentur.*
15. *Causam esse desiderandi negabat.* Sic Victorus, Pall. prim. tert. quint. Gemb. Mart. Vatic. at Pall. sec. quart. desideranti Fabr. d'esse: *rendi.* vulgò: *esse dendi.*
16. *Ad Philosophascriptiones.* Elegantius hoc in Pall. sec. quart. Vtrichian. Gemb. alias Philosophicas.